

POLDERS DIE GEHEEL OF GEDEELTELIJK OP DE
KAART VOORKOMEN.
Administratieve indeeling.

HOOGHEEMRAADSCHAP VAN DEN KRIMPENERWAARD.

Zuidholland.

Polder Langeland en Kortland. (Bestaande uit de twee waterstaat-kundige polders van die namen.)
Polder Krimpen aan de Lek (Polderland).
Polder Kromme, Geer en Zijde.
Polder den Hoek en Schuivagt. (Bestaande uit vijf waterstaatkundige polders, waaronder ook polder de Loet.)
Polder Bergambacht. (Afkende een klein hoogje gedeelte.)

HOOGHEEMRAADSCHAP VAN DEN ZWIJNDRECHTSCHEN WAARD.

Zuidholland.

Polder Oud en Nieuw Reijerwaard. (Bestaande uit de twee waterstaatkundige polders van die namen.)
Polder Rijksoord en Streefhoek.
Polder Heerjansdam.
Polder Kijfhoek.
Polder Groote en Kleine Lindt.

Zwijndrechtse polder.
Polder van Heer Oudlands Ambacht.
Polder van Sandelingen Ambacht.
Ambachtsche polder.

BUITENPOLDERS.

Polder Woude
Polder Donkersloot.
Polder het Zand.

HOOGHEEMRAADSCHAP VAN DEN ALBASSERWAARD MET
ARKEL BENEDEN DE ZOUWE.

Polder Nieuw Lekkerland.
Vereenigde polders Streefkerk, Kortebroek en Langebroek. (Bestaande uit de drie waterstaatkundige polders van die namen. Laatsj-gesunde behoort onder het waterschap de Keizerwaard.)
Polder Papendrecht.

WATERSCHAP DE NEDERWAARD.

Polder Albasserdam. (Bestaande uit de drie waterstaatkundige polders Blokweer, Kortland en Vrakpolder.)
Polder Langeraak.
Polder Oud-Alblas. (Bestaande uit vier waterstaatkundige polders: 1. polder Noordzijde, 2. Groote Aes, 3. polder Zuidzijde, verdeeld in 2 waterstaatkundige polders.)
Polder Souburg.

Polder Bleskensgraaf. (Bestaande de drie waterstaatkundige polders: Zuidzijde, Noordzijde en Zeevaren.)
Polder Langenbroek. (heeft een bestuur met Streefkerke Kortebroek.)
Polder Hojvegeen. (Bestaande uit twee waterstaatkundige polders: 1. Noordzijde polder, groene liggende met den Gijfblandschen polder; 2. Zuidzijde polder, groene liggende met Reijkerk.)
Polder Wijngaarden en Ruijbroek. (Bestaande uit twee waterstaatkundige polders.)
Polder Slidrecht.
Polder Giessen-Oudelouderkerk. (Bestaande uit vijf waterstaatkundige polders, namelijk: Klein Giessen, 2. deelen van het Broek, het Middell. Blok en Binnen Trouwey.)
Polder Molenaarsgraaf. (Bestaande uit een hoog en een laag gedeelte.)
Polder Brandwijk en Gijbeland. (Bestaande uit de twee waterstaatkundige polders van die namen.)
Polder Lang Blakland.

WATERSCHAP DE OVERWAARD.

Polder Gelkenes.
Polder Amers Graafland, Achterland en Penwijk. (Gravelandsche polder, Achterlandsche polder.)
Polder Langeraak.
Polder Oud- en Nieuw Goudriaan. (Bestaande uit de twee waterstaatkundige polders van die namen, waarvan alleen de eerste op dit blad voorkomt.)
Polder Otland.
Polder Giessen Oudebovenkerk. (Bestaande uit een hoog en een laag gedeelte.)

Polder Peursum. (Bestaande uit twee waterstaatkundige polders: 1. Het Broek, 2. Peursum binnen den Keeldam.)
Polder Giessen-Nieuwkerk. (Bestaande uit drie waterstaatkundige polders, waarvan alleen de Velerpolder op dit blad voorkomt.)
Polder van Hardinxveld. (Bestaande uit de twee waterstaatkundige polders: Boven Hardinxveld en Boven Hardinxveld.)

BUITENPOLDERS.

Polder Ruigenhil.
Polder het Nieuwland.

GEHEEL OP ZICH ZELF STAANDE POLDERS.

West Merwede polder (Polder van Schram, van Wijngaarden en de Peepolder).
Merwede polder.
Oost Merwede polder.
Craijestein. (Bestaande verschillende polders en gronden.)
Stedelijk.
Kort en Lang Ambacht.
Ruigen bezuiden den Perenboom.
Engelrechtspleksee. (omvattende twee polders, waarvan er slechts één op dit blad voorkomt.)
Aart Eloijensbosch.

EILANDEN.

Sophiapolder.

TOELICHTING.

De polders op de kaart hebben de kleur van den boezem, waarop zij uitwateren, in verschillende tinten. Bij uitwatering op meer dan één boezem is de kleur dienovereenkomstig gestreept.
Polders, door een bies van donkerder tint omgeven, brengen het water niet regstreeks op den boezem, maar eerst op een anderen polder, of op een gemeenschappelijke binnenboezem. De alzoo bij elkander behoorende polders hebben gelijke tint.
Hoogs gronden, boezem- en vlietlanden zijn niet gekleurd.
Regstreeks op rivieren uitwaterende voorboezems hebben de kleur, die gedacht kan worden aan de zee en rivieren als algemeene boezem te zijn gegeven.
Voorboezems van molens, al zijn zij ook door een sluisje met wachtdeur van den boezem gescheiden, zijn voorgesteld als tot dien boezem behoorende. Molensluizen en inlaatduikers zijn niet in het rood aangewezen, uitgezonderd die welke in riviertijken zijn gelegen.
Tot meer duidelijke aanwijzing van de boezemwateren zijn daarbij de benamingen in het rood gesteld.

VERKLARING DER TEEKENS.

Vijzelwatermolen.
Schepradwatermolen.
Pompwatermolen.
Teeken ter onderscheiding van seinmolens.
Stoomgemaal met aanwijzing van het aantal paardekraften.
De onder het stoomgemaal geplaatste letter geeft het bemalingswerktuig aan; s. scheprad, c. centrifugaalpomp.
Kleine watermolen.
Bij bemalingswerktuigen, die het water op den boezem uitslaan, is geen cijfer gesteld; bij die, welke het aan de uitslaande molens toemalen, het cijfer 2; bij weder lager geplaatste het cijfer 3; enz.
Uitwateringsluis (U. sl.) } Sluizen die U. sl. en S. sl. tevens zijn, af die tot een ander doel dien, zijn aangewezen door het eerste teeken en nader aanteekening.
Schutsluis (S. sl.) }
Duiker onder door een waterleiding.
Overtoom.
Peilschaal.
Peilmerksteen.
Zomerpeil van polders.
Winterpeil van polders.
Cijfers zonder voorafgaande letter geven terreinshoogten aan.
Geringste diepte in decimeters van het vaarwater over een riviervak.
Aangegeven middelbare eb, zijnde die over de zomermaanden der jaren 1851—1860.
Straat-, grind-, schulpwegen, enz.
Spoorwegen.
Dijkshoogte.
Kadehoogte.
Rivierdijk gedeeltelijk kunstmatig verdedigd.
De grootte der polders is gegeven in Heetaren (H.A.), volgens meting op de kaart. Getallen, met het teeken + of — er voor geplaatst, geven hoogten aan in meters boven of beneden Amsterdamsch peil (A.P.).

BOEZEMS.

Kleur van de registreeksch op de rivieren uitwaterende polders en voorboezems (veronderstelde kleur van de zee en rivieren.)
Boezem van Lekkerkerk.
De boezem is groot 83 H.A. ongeveer. Oppervlakte van de polders, die op den boezem afwateren, ongeveer 2400 H.A. Het maalpeil is — 0.10.
De boezem heeft tot registreeksche ontlasting een sluis op de rivier den IJssel. In den regel wordt hij afgenomen door een stoomschepradmolens.
De Vlist.
(Zie Gorinchem 1.)
Gekanaliseerde Hollandsche IJssel.
(Zie Gorinchem 1.)
De Waal.
Oppervlakte van den boezem ongeveer 80 H.A. Oppervlakte van de polders, die er hun water op brengen, 1365 H.A. Boezemland ongeveer 150 H.A. Het maalpeil van den boezem is — A.P.; het zomerpeil is — 0.50. De kaden hebben een hoogte van + 0.10. De boezem ontlast zich op de Oude Maas, door de sluis te Heerjansdam. De inlaten van water heeft plaats uit de Noord, door de schutsluis te Oostendam.
De Achterdevel.
Oppervlakte van den boezem ongeveer 50 H.A. Oppervlakte der polders, die er hun water op brengen, ongeveer 1165 H.A. Boezemland ongeveer 25 H.A. Het maalpeil van den boezem is — 0.27; zomerpeil — 0.67. De kaden hebben een hoogte van — 0.17. De boezem wordt bemalen door een schepradmolens op een hoogen boezem, de Voordevel genaamd. In enkele gevallen kan de Achterdevel vrij lozen door de sluis naast den schepradmolens. De Voordevel is groot ongeveer 12 H.A.; het maalpeil is + 0.18. De kaden hebben een hoogte van + 0.58. Hij ontlast zich op de Oude Maas door de Develsluis.

Boezem van den Overwaard.
Oppervlakte van den boezem ongeveer 190 H.A. Oppervlakte der polders, die er hun water op brengen, 12500 H.A. Boezemland ongeveer 115 H.A. Het maalpeil is + 0.10 + 0.15. De kaden hebben een hoogte van + 0.35. De boezem ontlast zich aan den Elshout op de Lek tegenover Krimpen door twee sluizen. De inlaten van water heeft plaats uit de Merve te Giessendam. Bij onvoldoende lozing op natuurlijke weg wordt de boezem afgenomen op een hoogen boezem door acht windschepradmolens en een stoomschepradmolens van 150 p. k. De hooge boezem is groot 100 H.A. Het maalpeil is + 1.35; de kaden liggen op + 1.60. De hooge boezem ontlast zich ook aan den Elshout door twee sluizen.

Boezem van den Nederwaard.
Oppervlakte van den boezem ongeveer 100 H.A. Oppervlakte van de landen, die er hun water op brengen, ongeveer 8700 H.A. Het maalpeil is — 0.08. De kaden hebben een hoogte van + 0.12.
Tot onmiddellijke ontlasting van den boezem is er een sluis op den Noord te Albasserdam, welke tevens voor inlaten dient. Bij onvoldoende lozing op natuurlijke weg, wordt de boezem door middel van 8 windschepradmolens en een stoomschepradmolens van 100 p. k. afgenomen op een hoogen boezem groot 60 H.A. Het maalpeil van den hoogen boezem is + 1.53. De kaden hebben een hoogte van + 1.70 + 2.
De hooge boezem ontlast zich op de Lek door een sluis aan den Elshout.

STROOMEEN WATEREN.

Kanaal van Steenenhoek (de Linge).
De Linge, die vroeger vrij door Gorinchem op de Merve looste, doet dit thans bijna uitsluitend door het Steenenhoeksche kanaal.
Bij onvoldoende lozing op natuurlijke weg wordt het afgemalen door een stoomschepradmolens van 125 p. k.
Het kanaal wordt afgesloten van de Linge door de keer en terugsluis bij Gorinchem, als de waterstand tot + 2.52 geklommen is en de toevloed vrij dan zo geregeld dat dit peil niet overschreden wordt.
De gemiddelde stand in het kanaal, over de jaren 1858—1867, waar- genomen te Steenenhoek, was: + 1.29.
De hoogste en laagste standen over die jaren waren:
22 December 1866 + 2.69.
8 November 1864 + 0.23.

SLUIZEN.

	Wijde in den dag. M.	Diepte onder A.P. M.	Schut-sluik lengte. M.
langs de Lek (regteroever).			
A. Vrouwenluis, U. sl. van polder Krimpen aan de Lek, 1 paar vloedd.	2.38	2.00	
B. Hoeksche sluis, molensl. polder Berg-Ambacht, 2 paar vloedd.	3.80	1.95	
C. Berg Zijl, inlaatd. voor polder Berg-Ambacht, 1 schuif.	0.60	1.60	
langs de Lek (linkeroever).			
D. Molensluis polder Streefkerk, 2 paar vloedd.	4.84	2.80	
E. Molensl. polder Nieuw Lekkerland, 2 vloedd.	2.29	2.33	
F. Kleine hoogboezemsluis van den Overwaard, 2 paar vloedd.	4.30	2.25	
G. Groote hooge boezemsluis van den Overwaard, 2 paar vloedd.	5.75	1.92	
Lage boezemsluis van den Overwaard, 2 sluizen met 2 openingen, ieder gesloten door 2 paar vloedd.			
H. 1 ^{ste} sluis bovenste koker	5.58	2.28	
benedenste "	5.58	2.28	
I. 2 ^{de} sluis bovenste "	4.85	2.48	
benedenste "	4.85	2.48	
K. Hoogboezemsl. van den Nederwaard, 2 kokers van gelijke afmetingen, ieder met 2 paar vloedd.	5.53	2.40	
langs de Noord (regteroever).			
L. U. sl. en S. sl. op den Alblas te Albasserdam, 2 paar vloedd.	7.00	2.51	18.50
M. Molensl. p. Papendrecht, 1 sch., 1 p. vld.	2.00	2.13	
langs de Noord (linkeroever).			
N. S. sl. op de Waal te Oostendam, 2 p. vloedd.			
binnenvloedd.	5.15	1.92	
buitenvloedd.	5.15	1.80	16.40
O. U. sl. polder Oud Reijerwaard, 1 p. vloedd.	3.20	1.90	
langs den IJssel (linkeroever).			
P. Molensluis polder Langeland, 1 vloedd.	2.20	2.89	
langs de Merve (regteroever).			
Q. Keersluis van de Giessen in den Nieuwen dijk te Giessendam, 1 paar vloedd.	5.50	0.93	
R. Schut- en uitwateringsl. te Steenenhoek, 1 paar vloedd.	10.20	2.33	24.90
langs de Merve en Oude Maas (linkeroever).			
S. Noordersluis, keersluis voor de spuihaven te Dordrecht, 2 paar vloedd.	9.05	2.31	
T. Inlaatsluis.	2.47	1.25	
U. Inlaatduiker, 1 valschut.	1.80	1.25	
V. Uitv. duiker (ijzeren buis met schuif), middeldijf.	0.45		
W. Uitv. sluis van het stoomgemaal, 2 valschutten	2.60	1.78	
X. Kleine sluis, keersluis aan den mond der Kalkhaven, 2 paar vloedd.	7.87	1.66	
Sluizen gelegen in binnenwateren.			
Y. Rijkssluis binnen Steenenhoek (naast het stoomgemaal), Schut- en uitwateringsluis	11.00	2.33	28.00

RIVIERWATERKEERINGEN.

De hooge waterkeering langs den regteroever van de Lek is van af Schoonhoven tot den Elshout in onderhoud bij het Hoogheemraadschap van den Krimpenerwaard.
De hooge waterkeering ring, die van af de sluis te Aneide benedenwaarts langs den linkeroever van de Lek, vervolgde langs den regteroever van de Noord en van de Merve opwaarts tot Gorinchem loopt, wordt onderhouden door het Hoogheemraadschap van den Albasserdam met Arkel beneden de Zouwe.
De hooge ringwaterkeering langs den linker oever van den Noord, wordt onderhouden door het Hoogheemraadschap van den Zwijndrechtsechen waard.
De buiten de opgenoemde ringdijken gelegen hooge waterkeeringen, zijn tevens op de kaart aangegeven en worden door de aangrenzende polders onderhouden.
De kaden langs den linkeroever van de Merve van af de Nieuwe Merve tot het eiland van Dordrecht, mogen niet hooger zijn dan + 2.64, opdat de Merve zich bij hooge standen over die landen ontlasten kan.

KANAAL VAN STEENENHOEK.

Dit kanaal is aangelegd in 1813 en 1819, zoowel tot bevordering van de afwatering van de Linge als tot scheepvaart, waartoe het thans weinig dienst meer doet.
De lengte van het kanaal is 9300 M.
De diepte is — 1.70.
Het beheer over het kanaal wordt uitgeoefend door een collegie genaamd het Heemraadschap van het kanaal van Steenenhoek, volgens reglement van 19 September 1829.
Het Heemraadschap werd ingesteld bij Kon. besluit van 22 Oct. 1828, n°. 137.

POLDERS, ENZ.

Polders.
Op de kaart is de waterstaatkundige toestand geteekend. De administratieve indeeling is boren de kaart omschreven.
Hoogheemraadschap van den Krimpenerwaard.
Zie voor de polders, die tot het Hoogheemraadschap behooren, de opgaven boven de kaart.
De voornaamste werken, die door het Hoogheemraadschap onderhouden worden, zijn de rivierdijken en de gruidiegeen.
Het heeft buitendien toezigt op alle werken behoorende tot den algemeenen waterstaat van het waterschap, zoo als alle waterkeerende of waterafleidende werken, waarbij sommige onderdeelen van het Hoogheemraadschap een gemeen belang hebben.
Het heeft toezigt op de vereeningingen en ontgrondingen en eenigermate op de huishoudelijke belangen van elken in het Hoogheemraadschap gelegen polder.
Het tegenwoordige reglement van bestuur is goedgekeurd bij Koninklijk besluit van 4 Augustus 1858, n°. 63.
Het Hoogheemraadschap ontleent zijn oorsprong aan een handvest van Philips van Bourgondie en Jacoba van Brèjeren van 13 Mei 1430.

Hoogheemraadschap van den Zwijndrechtsechen waard.

Zie voor de polders, die tot het Hoogheemraadschap behooren, de opgaven boven de kaart.
Bij het Hoogheemraadschap zijn in onderhoud de ringdijk met de daarin gelegen sluizen, de havens en de boezems. Het heeft toezigt op alle werken behoorende tot den algemeenen waterstaat van het Hoogheemraadschap, zoo als alle waterkeerende en waterafleidende werken, waarbij sommige onderdeelen van het waterschap een gemeen belang hebben. Buitendien heeft het eenigermate toezigt op de huishoudelijke belangen van elken in het Hoogheemraadschap gelegen polder.
Het eerste bestuur van den Zwijndrechtsechen waard is ingesteld door Graaf Willem, volgens ordonnantie van 16 Augustus 1332.

Hoogh. van den Albasserdam met Arkel beneden de Zouwe.

Zie voor de polders, die tot het Hoogheemraadschap behooren, de opgaven boven de kaart.
Bij het Hoogheemraadschap zijn in onderhoud de rivierwaterkeerende dijken met de verdedigingsmiddelen. Het heeft toezigt op de sluizen en andere waterkeerende werken, behorende tot den algemeenen waterstaat van het Hoogheemraadschap of waarbij sommige onderdeelen van het Hoogh. gemeen belang hebben.
Het heeft toezigt op de in de vegen met de kunstwerken daarin gelegen, zoo ook op de ontgrondingen en eenigermate op de huishoudelijke belangen van elken in het Hoogheemraadschap gelegen polder.
Het tegenwoordige reglement van bestuur is goedgekeurd bij Koninklijk besluit van 29 April 1856, n°. lett. A.
Het tijdstip der eerste lediging van de landen gelogen in den Albasserdam is niet bekend. Het vroegst bekende handvest nopens het dijkegt is van 1277.
Ten gevolge van nieuwe indijkingen is in het midden der 14de eeuw de tegenwoordige bandijk tot stand gekomen.

Waterschap de Nederwaard.

Zie voor de polders, die tot het waterschap behooren, de opgaven boven de kaart.
Bij het waterschap zijn in onderhoud de boezem met de daarover gelegen bruggen, de kaden, de bemalingswerktuigen van den boezem en de daarin gelegen sluizen.
Het heeft buitendien toezigt op alle inrigtingen of waterleidingen waardoor water op den boezem kan gebracht worden.
Het tegenwoordige reglement van bestuur is goedgekeurd bij Koninklijk besluit van 6 Januarij 1859, n°. 57.

Waterschap de Overwaard.

Zie voor de polders, die tot het Waterschap behooren, de opgaven boven de kaart.
Bij dit waterschap zijn in onderhoud de boezems met de daarover gelegen bruggen en de daarin voorkomende sluizen, als ook de bemalingswerktuigen voor den boezem.
Het heeft buitendien toezigt op alle inrigtingen of waterleidingen waardoor water op den boezem kan gebracht worden.
Het tegenwoordige reglement van bestuur is goedgekeurd bij Koninklijk besluit van 7 Augustus 1859, n°. 47.

VERWIJZING.

Meerdere opgaven, onder anderen ook van de dijksbesturen, hante inrigting en hun oorsprong zijn te vinden in: » Het 1ste deel (Gorinchem-Dordrecht) van de bijlagen bij Register IV, bevattende de beschrijving der peilschalen, hakkelbouts en andere verkenmerken langs de rivieren de Merve, Oude en Nieuwe Maas van Gorinchem tot Brielle". Uitgegeven van wege het Ministerie van Binnenlandsche Zaken (1851).

BUITENWATERSTANDEN.

de Lek.
Schoonhoven. De gemiddelde stand over de 10 jaren 1858—1867 was:
vloed + 1.30. | eb + 0.72.
Krimpen. De gemiddelde stand over dezelfde jaren was:
vloed + 1.09. | eb + 0.12.
De hoogste en laagste standen waren:
20 Dec. 1862. + 3.12. | 15 Nov. 1858. — 0.76.
de IJssel.
Gouda. De gemiddelde stand over dezelfde jaren was:
vloed + 1.06. | eb — 0.23.
de Merve.
Hardinxveld. De gemiddelde stand over dezelfde jaren was:
vloed + 1.71. | eb + 1.38.
Hoogste en laagste standen over die jaren:
5 Jan. 1861. + 3.46. | 2 Mei 1862. + 0.38.
Slidrecht. De gemiddelde stand over dezelfde jaren was:
vloed + 1.52. | eb + 0.99.
Hoogste en laagste standen over die jaren:
20 Jan. 1863. + 3.16. | 31 Dec. 1865. + 0.03.
Oude Maas.
Dordrecht. De gemiddelde stand over dezelfde jaren was:
vloed + 1.34. | eb + 0.16.
De hoogste en laagste standen over die jaren waren:
20 Jan. 1863. + 2.90. | 5 Jan. 1858. — 0.89.
Puttershoek. De gemiddelde stand over de jaren 1866 en 1867 was:
vloed + 1.45. | eb — 0.06.